

Helsingfors/Mariehamn 2.4.2025

Nr 14/25

Hänvisning Ålands lagtings skrivelser
20.1.2025, nris 1, 2 och 3/2025.

Till Justitieministeriet

Ärende Utlåtande över följande av lagtinget 20.1.2025 antagna landskapslagar:

1. Landskapslag om ändring av landskapslagen om Fordonsmyndigheten,
2. Landskapslag om ändring av landskapslagen om körkort och
3. Landskapslag om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon.

Ålandsdelegationen avger i det följande ett gemensamt utlåtande över ovan nämnda landskapslagar.

Landskapslagarnas huvudsakliga innehåll

I landskapslagarna görs ändringar som främst berör Fordonsmyndigheten, körkortsregistret och kontrollen av fordon. Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om Fordonsmyndigheten kan en särskild avgift uppbäras av den som på förhand reserverat mot-tagningstid men utan godtagbar orsak underlåtit att komma till Fordonsmyndigheten vid den reserverade tiden. I landskapslagen föreskrivs också om att Fordonsmyndigheten ska ha en elektronisk anslagstavla på sin webbplats.

Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om körkort införs undantag gällande besiktningsmäns rätt att framföra tunga fordon i samband med besiktning. I landskapslagen ingår också nya eller ändrade bestämmelser om uppgifter i det elektroniska körkortsregistret.

Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon införs ett nytt kapitel 4a innehållande bestämmelser om att verkstäder för besiktningssyfte under vissa förutsättningar får utföra kontroll av avgasutsläpp, bromssystem, kopplingsanordningar och hastighetsbegränsare.

Lagstiftningsbehörigheten

Landskapslagarna gäller huvudsakligen vägtrafik, allmän ordning och säkerhet samt landskapets myndigheter på vilka områden lagstiftningsbehörigheten helt eller till de delar landskapslagen reglerar tillkommer landskapet enligt 18 § 1, 6 och 21 punkterna i självstyrelselagen. Bestämmelserna i landskapslagarna gäller också vissa andra nedan närmare angivna bestämmelser i självstyrelselagen och rättsområden inom landskapets lagstiftningsbehörighet.

Enligt självstyrelselagens 27 § 1 punkt hör stiftande, ändring och upphävande av grundlag samt avvikelser från grundlag till rikets lagstiftningsbehörighet. Landskapslagstiftningen berör bestämmelser i grundlagen som behandlas närmare nedan.

Enligt 12a § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Fordonsmyndigheten kan landskapsregeringen besluta att en särskild avgift ska uppbäras av den som på förhand reserverat mottagningstid men utan godtagbar orsak underlåtit att komma till Fordonsmyndigheten vid den reserverade tiden. Avgiften kan uppbäras även i fråga om en tjänst som annars skulle vara avgiftsfri. Bestämmelsen motsvarar 9 § i landskapslagen (2007:23) om grunderna för avgifter till Ålands hälso- och sjukvård (jfr ÅD-utlåtande 5/07). I 15a § i landskapslagen om ändring av landskapslagen om Fordonsmyndigheten föreskrivs om Fordonsmyndighetens elektroniska anslagstavla. Ålandsdelegationen har tidigare avgivit utlåtande om landskapslagstiftning innehållande motsvarande bestämmelser (jfr ÅD-utlåtande 37/17).

I 9 kap. i den gällande körkortslagen (2015:88) för Åland finns bestämmelser om körkortsregistret. Ålandsdelegationen fann inte hinder för ikraftträdande av de gällande bestämmelserna (ÅD-utlåtande 18/15 och 36/23). Enligt förarbetena till landskapslagen om ändring av landskapslagen om körkort ska körkortsregistret och körkortshanteringen digitaliseras. Enligt 66 § 1 mom. ska registret föras elektroniskt och det föreskrivs närmare om syftet med registreringen. Registret förs i syfte att bevilja och utöva tillsyn över körkort, utveckla mobilitetstjänster och utnyttjandet av dem, främja tjänster som baserar sig på hantering av en persons egna uppgifter och producera myndighetstjänster samt främja trafiksäkerhet. I momentet görs också olika ändringar gällande de uppgifter som ska registreras.

Genom 66a § fogas till landskapslagen nya bestämmelser om införandet av möjliga tilläggsuppgifter i körkortsregistret. I registret får föras in personuppgifter som räknas upp i punkterna a–h, bland annat om digitala foton och hälsotillstånd. Enligt ändringen av 67 § får uppgifter ur körkortsregistret också lämnas till Transport- och Kommunikationsverket. I 68 § görs vissa ändringar gällande gallringen av uppgifter i körkortsregistret.

Regleringen av personuppgifter berör ett rättsområde som inte särskilt omnämns i självstyrelselagens uppdelning av lagstiftningsbehörigheten mellan landskapets och rikets lagstiftande organ. Lagstiftningsbehörigheten bör därför bedömas utgående från de rättsområden landskapslagstiftningen kan beröra. Landskapslagen gäller vägtrafik, som utgör landskapsbehörighet (jfr ÅD-utlåtande 18/15, s. 2).

Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv, heder och hemfrid tryggade och närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Med avseende på 10 § 1 mom. i grundlagen räcker det enligt grundlagsutskottet i princip med att bestämmelserna uppfyller kraven i EU:s allmänna dataskyddsförordning. Enligt utskottet bör skyddet för personuppgifter i första hand tillgodoses utifrån den allmänna dataskyddsförordningen och den allmänna lagstiftningen på nationell nivå. Lagstiftaren bör alltså vara restriktiv när det gäller att införa nationell speciallagstiftning. Sådan lagstiftning bör vara avgränsad till nödvändiga bestämmelser inom ramen för det nationella handlingsutrymme som dataskyddsförordningen medger (GrUU 14/2018 rd, s. 5).

Enligt 66a § punkt h får Fordonsmyndigheten även lagra biometriska data och/eller digitala fingeravtryck efter landskapsregeringens beslut. Enligt grundlagsutskottet kan biometriska identifieringsuppgifter på många sätt jämföras med känsliga uppgifter. Att tillåta behandling av känsliga uppgifter berör själva kärnan i skyddet för personuppgifter som ingår i privatlivet (se t.ex. GrUU 33/2022 rd, stycke 7). Utskottet har därför särskilt påpekat att det bör finnas exakta och noga avgränsade bestämmelser om att det är tillåtet att behandla känsliga uppgifter bara om det är absolut nödvändigt (GrUU 14/2018 rd, s. 5–6). Ålandsdelegationen konstaterar att Fordonsmyndighetens rätt att lagra biometriska identifieringsuppgifter skulle basera sig på landskapsregeringens beslut. Eftersom exakta och noga avgränsade bestämmelser inte ligger till grund för Fordonsmyndighetens rätt att behandla dessa känsliga uppgifter anser Ålandsdelegationen att 66a § punkt h utgör en behörighetsöverskridning.

Genom landskapslagen om ändring av landskapslagen om besiktning och registrering av fordon fogas ett nytt kapitel 4a om externkontroll till lagen. I 13c § föreskrivs om delar av besiktning som

får utföras av någon annan än Fordonsmyndigheten och i 13d § om verkstadens skyldigheter. Syftet med bestämmelserna är att kontroll av avgasutsläpp, bromssystem, kopplingsanordningar och hastighetsbegränsare också ska kunna utföras av verkstäder. Besiktning är en förvaltningsuppgift och grundlagens 124 § förbjuder att uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt ges andra än myndigheter. De bestämmelser i 13c § som gäller vilka delar av besiktningen som får utföras av verkstäder motsvarar huvudsakligen 5 § i lagen om fordonsbesiktningsverksamhet (FFS 957/2013). Ålandsdelegationen anser att de delar av besiktningen som får utföras av verkstäder inte utgör betydande utövning av offentlig makt.

Ålandsdelegationens utlåtande

Ålandsdelegationen har med beaktande av självstyrelselagens för Åland stadganden funnit att hinder för ikraftträdande av landskapslagarna inte föreligger, förutom beträffande 66a § punkt h i landskapslagen om ändring av landskapslagen om körkort. Den felaktiga bestämmelsen inverkar inte på tillämpningen av landskapslagarna i övrigt, varför landskapslagarna till övriga delar kan träda i kraft.

Närvarande Ordföranden Holm-Johansson, ledamöterna Dahlén, Leino-Sandberg, Siitari och Åkerblom.

På Ålandsdelegationens vägnar:

Marine Holm-Johansson
ordförande

Sören Silverström
sekreterare